

**TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA
„SACRED LANDSCAPES IN THE BALTIC
REGION“ („SAKRALINIAI KRAŠTOVAIZDŽIAI
BALTIJOS REGIONE“)**

2012 m. gegužės 17–19 d. Kaliningrade (Rusijos Federacija), Istorijos ir meno muziejuje, jau šeštą kartą į tarptautinę konferenciją susirinko Baltijos šalių archeologai, besidomintys sakralinėmis erdvėmis bei jas kuriančiais žmogaus ir kraštovaizdžio ryšiais. Renginyms, kuriam tarp Lietuvos archeologų jau „prilipo“ darbinis „Šventviečių konferencijos“ pavadinimas, gražiai pratęsė Estijoje (Tartu, 2007 m.), Lietuvoje (Kernavė, 2008 m.), Latvijoje (Turaida, 2009 m.), Suomijoje (Seili, 2010 m.) ir Lenkijoje (Kętrzyn, 2011 m.) vykusią konferencijų tradicijas. Toks stebėtinai kasmetinių susibūrimų ciklo nuoseklumas yra sektinas pavyzdys visiems regiono mokslininkams. Savo ruožtu jis rodo ir konferencijose nagrinėjamos problematikos aktualumą. Jį, beje, patvirtina ir tai, kad išpūdžiais iš „Šventviečių konferencijos“ „Lietuvos archeologijos“ puslapiuose dalijamasi jau trečiąkart (žr. Vaitkevičius 2009; Shirouhov 2010), ir Kaliningrade vykusios konferencijos atgarsiai vietos žiniasklaidoje. Šįkart organizatoriai pasirinko sakralinių kraštovaizdžių tematiką (*Sacred Landscapes in the Baltic Region*). Palyginti su ankstesnėmis, ji, ko gero, buvo plačiausia ir paliko daugiausia erdvės pranešimų temoms bei mokslininkų išmonei. Tai atspindėjo išties platus perskaitytų pranešimų spektras.

Šeštus metus puoselėjant konferencijų tradicijas sukurtas nemenkas įdirbis, atsiskleidė bendros idėjos ir tyrimų kryptys, susiformavo dalyvių ratas, bet reikia pastebėti, kad jis nėra uždaras ir naujiems pranešėjams, ir naujoms temoms ar požiūriams. Šios apžvalgos autorius buvo bene vienintelis „Šventviečių konferencijoje“ dalyvavęs pirmąkart, bet netgi esančiam atokiau nuo mitologijos bei folkloro

tematikos archeologui renginio akademinis atvirumas ir tarsi pačioje konferencijos idėjoje užkoduotas liberalumas leido joje jaustis lyg senbuviui.

Konferenciją, simboliškai vykusią atnaujinamos archeologijos ekspozicijos salėje, sveikinimo žodžiais pradėjo muziejaus direktorius Sergejus Jakimovas, kuris pasidžiaugė galimybe savo vadovaujamoje institucijoje priimti renginio dalyvius. Konferencijoje perskaityta 12 pranešimų, parengtų 14-os mokslininkų, ir pristatyti du plakatai (posteriai), kurie renginio metu, kiek pakoregavus jo programą ir talkinant vertėjai, irgi tapo iš esmės visaverčiais pranešimais.

Pirmasis pranešėjas T. Jonuks (Estija) supažindino auditoriją su savo mintimis intriguojančiu klausimu – ar sakralumas gali egzistuoti (ir būti tyrėjų pažintas) be žodinės tradicijos. Atsakymo į šį klausimą pranešimo autorius ieškojo atsigręždamas į seniausią dabartinės Estijos praeitį – mezolito laikotarpį, kuriame egzistavusi žodinė tradicija neabejotinai jau yra nutrūkusi. Išskirti archeologiniai „sakralumo indikatoriai“ – žvėris vaizduojantys rago dirbiniai, moters (šamanės?) kapas su išskirtinėmis įkapėmis. Juos kartografuodamas pranešėjas atkreipė dėmesį į tai, kad radiniai, sietini su kultu ir sakralumu, koncentruojasi šalia vandens telkinių jungčių – upių santakų, upių įtakų į ežerus ar įlankas – ir tai rodo, kad šios vietos anuometinėje pasaulėžiūroje turėjo ypatingą reikšmę. Diskusijos metu iškeltos įdomios mintys, kaip šios idėjos atrodo M. Gimbutienės suformuluotų kulto ir dievybių vaizdinių kontekste ir ar apskritai jos sukurtas Pietų Europos neolito modelis gali būti taikytinas Estijos mezolitui. Nors pats pranešėjas į tokį modelių tapatinimą žvelgė skeptiškai, tam tikras sekimas M. Gimbutiene konstruojant ryšį tarp sakralumo ir jo materialios išraiškos pranešime buvo pastebimas.

M. Karczewski ir M. Karczewska (Lenkija) pristatė vykdomą mokslinį projektą, kuriuo, remiantis

Konferencijos dalyviai prie Kaliningrado istorijos ir meno muziejaus. *N. Šal nuotr.*

įvairių gamtos mokslų duomenimis (palinologiniais, archeobotaniniais, paleolimnologiniais, geomorfologiniais, pedologiniais), siekiama rekonstruoti praeityje egzistavusią gyvenamąją erdvę ir žmogaus veiklos poveikį jai. Tyrimas buvo orientuotas į Mozūrijos ežeryne esančio Wons paleoežero aplinką ir greta jo Bogaczewo kultūros laikotarpiu įkurtą Paprotki Kolonia I kapinyną. Pranešimas buvo originalus ir išties įdomus bandymas vieno tyrimo rezultuose jungti apčiuopiamą ir išmatuojamą žmogaus veiklos sferą, pasireiškiančią per fizinius aplinkos pokyčius, ir dvasinį santykį su kraštovaizdžiu, kurio išraiška yra kapinynas ir sakralinė erdvė aplink jį. Atlikti tyrimai leido autoriams brėžti naujas sakralinių kraštovaizdžių tyrimų, kartais šiek tiek stokojantiems empirinio pagrindo, gaires. Temos aktualumą patvirtino ir pranešimą sekusios diskusijos, kurios nukrypo į vienareikšmių atsakymų negalinčius tu-

rėti klausimus: ar kapinynas lygintinas su mirusiųjų gyvenamąja erdve, kokio dydžio teritoriją laidojimo paminklas paverčia sakraline erdve, o galbūt sakralus yra visas kraštovaizdis?

Visai kitokia, tiesiogiai su archeologija nesusijusia tema pranešimą skaitė S. Hukentaival (Suomija). Jo centre – IX–X a. įvykius atspindinčios islandų sagos (Landnámabók ir kitos) bei jose užfiksuoti salos apgyvendinimo laikotarpiu praktikuoti naujos žemės užėmimo papročiai. Visos konferencijos metu dominavusią sakralinių kraštovaizdžių temą šis ekskursas į sakralumo ištakas nušvietė naujomis spalvomis. Neapgyvendintos, bevardės ir laukinės gamtos transformacija į gyvenamąją erdvę vyko per ritualus: iš laivo išmetus į jūrą statramstį, ten, kur jis išplaukė į krantą, parinkta vieta apgyvendinimui, tuomet, šovus degančią strėlę, nužymėtos pasisavinamos žemės ribos. Teritorijos užėmimas buvo

tiesiogiai susijęs su savotišku jos perėmimu iš dievybių. Šios vikingų pasaulio analogijos atskleidžia, kaip sakralinė erdvė, kurią daugeliu kitų atvejų tyrinėtojai regi jau kaip ateinančią iš amžių glūdumos, formuojama. Pranešimą jo autorė baigė vaizdingu palyginimu su VIII a. Japonijos realijomis.

Dar vieną nuo tiesioginio archeologijos mokslo objekto kiek nutolusį, šįkart – labiau chronologiškai, pranešimą skaitė E. Platonov (Rusija). Į sakralinį kraštovaizdį, remdamasis XVIII–XX a. Sankt Peterburgo apskrities kaimų pavyzdžiu, pranešėjas mėgino pažvelgti kaip į nuolat kintantį, išskirdamas tris jo raidos etapus: kilmę, kaitą ir dabartį. Kaip šios kaitos rezultatas susiformavę regiono sakraliniai kraštovaizdžiai susisteminti išskiriant atskirus jų komponentus – koplyčias, kryžius, senus pilkapius, žalnikus, kapines, šventus šaltinius (šulinius), šventus akmenis, olas – ir įvairius jų derinius, kurie apibendrinti kaip rytinis, vakarinis ir šiaurinis sakralinio kraštovaizdžio variantai, sietini su skirtingomis etninėmis grupėmis ir gamtine aplinka. Kadangi pranešime kraštovaizdžių tipai buvo pateikti gana schematiškai, auditorijai kilo klausimų, kaip šios schemas dera su realia gamtine aplinka, koks jų santykis su istoriniu ir socialiniu kontekstu (bažnyčių, vienuolynų tinklu ir t.t.), kokia yra atskirų komponentų, pvz., akmenų, padėtis jose?

S. Wydyl ir P. Szczepanik (Lenkija) atkreipė klausytojų dėmesį, kad archeologija stokoja tinkamos sakralinių erdvių identifikavimo metodologijos. Intuityviai suformuluoti ar iš kitų mokslų perimti modeliai kuria savotiškus „mokslinius mitus“, kurie tampa tolesnių tyrimų pagrindu. Išeities tašku pasirinkę šventviečių klasifikavimą į natūralias ir žmogaus suformuotas erdves ir pasitelkę tiek archeologijos, tiek rašytinių šaltinių duomenis, autoriai pateikė Vakarų baltų (Prūsijos) ir Vakarų slavų (ilustruotų Pomeranijos pavyzdžiu) sakralinių vietų bei objektų palyginamąją analizę. Šventviečių kategorijai priskirti šventieji miškai, kalnai, salos, vandens telkiniai, natūralūs ir apdirbti akmenys, šventyklos. Pastebėti skirtumai tarp dviejų regionų grąžino auditoriją prie sakralinių erdvių apibrėži-

mo problematikos. Reikia pripažinti, kad tam tikrų erdvių ar objektų tapatinimas su šventvietėmis liko netoli pranešimo pradžioje kritikuoto išeities taško, ir tai, ko gero, tik patvirtina problemos aktualumą. Daugiausia diskusijų sukėlė šventyklų – pastatų identifikavimo, jų lokalizacijos ir santykio su gyvenamosiomis erdvėmis klausimai. Iš klausytojų pasisakymų tapo aišku, kad tiek tokių pastatų funkcijos, tiek archeologiniais metodais užfiksuojami požymiai suprantami gana skirtingai, ir šis supratimas labai priklauso nuo konkrečios kiekvieno mokslininko patirties.

K. Kajkowski (Lenkija) pranešime dominavo šventumo tradicijos ilgaamžiškumo motyvas. Rowokòł kalną (Pomeranija) gaubianti sakralinė aura atskleista remiantis archeologiniais duomenimis, pereinant prie rašytinių šaltinių ir šiuos laikus siekiančios žodinės tradicijos. Šis aplinkoje ryškiai dominuojantis kraštovaizdžio elementas traukė žmonių dėmesį bent nuo neolito, tapo kulto centru viduramžiais ir iki šiol tebėra piligrimų lankoma vieta. Kalnas puikiai iliustruoja daugybei kitų šventviečių būdingą, o gal ir savotišką sakralinių vietų raidos taisyklę vadintiną perimamumą netgi dramatiškai kintant religinei sistemai, šiuo atveju – įsigalint krikščionybei.

Sakralinių erdvių vieta gamtiniame kraštovaizdyje ir jų ribos nagrinėtos J. Urtāns (Latvija) pranešime. Jame tarsi tikslingai sugrįžta prie jau keliskart anksčiau konferencijoje nuskambėjusio klausimo, kokia erdvė aplink tam tikrą šventą objektą įgauna sakralumo ir kas tai lemia. Pasitelkęs penkių latviškosios Žiemgalos dalies teritorijoje esančių pelkių (ar buvusių ežerų) salų – kalvų pavyzdžius, pranešėjas pabrėžė jų vizualinio išskirtinumo reikšmę. Visas ar bent dalį šių kalvų sieja panaši žodinė tradicija, susijusi su velniu, pasakojimai apie paskendusias piliis ar miestus, čia gyvenusius plėšikus, vykusias aukojimo apeigas ir t.t., bet trūksta duomenų, patvirtinančių jas esant piliakalniams. Šiose vietose sakralinę erdvę aiškiai apibrėžia natūralios ribos tarp skirtingos gamtinės aplinkos. Po pranešimo vykusiose diskusijose pastebėta, kad tokiomis ribomis gali tapti

ne tik ryškūs reljefo skirtumai ar vandens telkiniai, bet ir skirtingos augmenijos zonos. Reikia manyti, šie kol kas tik hipotetiniu lygiu išsakyti pastebėjimai gali tapti vertinga teorine ateities tyrinėjimų prielaida.

Vėlyviausios chronologinės aprėpties pranešimą, skirtą savotiškai naujai besiformuojančiam, bet savo ruožtu ir gilią tradicijas turinčiam papročiu, perskaitė V. Vaitkevičius. Pranešimo centre – *stabakūliai*. Aptaręs šio žodžio kilmę, vietovardžių su šaknimi *stab-* paplitimą, pranešėjas perėjo prie *stabakūlių* – statmenų pailgų akmenų – fenomeno, juos supančio folkloro ir pačių akmenų likimo. Kruopščiai surinkta medžiaga ir detali jos analizė leido prieiti prie dviejų išvadų. Pirma, *stabakūlių* tradicija, nors palyginti neseniai, jau visiškai nutrūkus. Antroji išvada yra kiek netikėta ir verta tyrinėtojų dėmesio – panaši tradicija vėl formuojasi, nors ir neturinti buvusio mitologinio turinio, bet skatinama tik neįprastos kai kurių akmenų formos. Akivaizdžių, kartais ir gana įspūdingų to pavyzdžių galima rasti Lietuvos kaimo gyventojų kiemuose. Šis pranešimas, nors tai turbūt ir nebuvo jo tikslas, tam tikra prasme leido pažvelgti į papročio ištakas ir susidaryti vaizdą, kaip galbūt tolimoje praeityje įvairūs objektai galėjo tapti šventais ir įgyti svarbų vaidmenį pasaulėžiūroje. Šia prasme V. Vaitkevičiaus tyrimas turėjo šį tą bendra su šiek tiek anksčiau S. Hukentail perskaitytu pranešimu.

J. Ruohonen (Suomija) konferencijos darbotvarkę vėl pakreipė link „tikrosios“ archeologijos. Pranešime sugrįžta prie archeologinių paminklų kategorijos, kurios identifikavimas kaip sakralinių erdvių kelia bene mažiausiai abejonių, t.y. laidojimo vietų. Vis dėlto, autoriaus teigimu, kapinynų sakralumas atsiskleidžia tik jų darne su kraštovaizdžiu, o paminklų santykis su aplinka šiuo požiūriu yra kintantis. Pranešimas buvo paremtas abiejų sakralumo dėmenų klasifikacija. Suomijos laidojimo paminklai chronologiškai ir pagal pobūdį suskirstyti į akmenų konstrukcijas, plokštinius degintinius ir griautinius kapinynus, kaimų kapines ir kapus bažnyčių šventoriuose. Kaip pagrindiniai paminklų aplinkos elementai išskirtos kalvos, jų šlaitai, vandens telki-

nių krantai, salos, gyvenvietės, keliai ir kt. Atliktas tyrimas atskleidė kai kuriuos konkrečių laidojimo paminklų tipų ryšio su aplinka dėsningumus. Metodiniu požiūriu ypač įdomi buvo autoriaus atlikta vizualinio kontakto kraštovaizdyje analizė, pateikta kartografinė forma. Matomumą tarp laidojimo vietos ir įvairių kraštovaizdžio elementų pranešėjas įvardijo kaip svarbią šventumo sąlygą.

Šios apžvalgos autorius, padrąsintas liberalios „Šventviečių konferencijų“ dvasios, leido sau pristatyti auditorijai pranešimą, nemaža dalimi paremtą prielaidomis, o ne tvirtais faktais. Jame pratęsta laidojimo paminklų bei jų ryšio su aplinka tema. Dviejuose Rytų Lietuvos pilkapynuose – Baliulių ir Peršaukščio, Kasčiukų II – pastebėtą mirusiųjų orientavimą į vieną tašką mėginta interpretuoti kaip erdvėje išreikštus mirusiųjų tarpusavio ryšius, mirusiųjų pasaulio santykį su kraštovaizdžiu ar bendruomenės siekius kurti sąsajas su tikrais ar mitiniais protėviais. Šis kitiems regiono laidojimo paminklams nebūdingas laidosenos bruožas įvertintas ypatingame aptartų pilkapynų kontekste – jie yra turtingumu ir savitais laidojimo papročiais išsiskiriančių pilkapynų ruože ir datuojami mįslingu tautų kraustymosi laikotarpiu. Po pranešimo vykusioje diskusijoje pabrėžta, kad orientacija kuria ne tik mirusiųjų ryšį su kapinyno aplinka, bet ir tarp pačių mirusiųjų.

K. Skvortsov (Rusija) pranešimas buvo bene tolimiausias nuo pagrindinės konferencijos temų ašies – kraštovaizdžio. Pranešėjas susitelkė išimtinai ties radiniais ir pateikė savotišką Rytprūsių teritorijoje aptiktų daiktų su zoomorfiniais ir antropomorfiniais atvaizdais suvestinę. Pastebėti kai kurie vaizduojamojo meno (daugiausia – juvelyrikos) motyvų chronologinės kaitos dėsningumai: bronzos ir ankstyvajame geležies amžiuje gyvūnai vaizduoti itin retai; romėniškuoju laikotarpiu pasirodo dirbinių su galvijų, paukščių, cikadų ir kitų gyvūnų atvaizdais; panaši tradicija, pildoma ir antropomorfiniais ornamentais, tęsiama tautų kraustymosi ir vikingų laikais. Dėmesį atkreipia itin stilizuotas, neretai sunkiai identifikuojamas gyvūnų ir žmonių vaizdavimas. Pranešimo autorius mėgino išradingai ieškoti

paralelių tarp aptiktų atvaizdų ir rašytinių šaltinių bei ikonografinės medžiagos. Vėlyvojo geležies amžiaus kirviai, puošti zoomorfiniais motyvais, sieti su ožiu – Perkūno simboliu, arklių figūrėlės ir kiti arklio motyvai – su vadinamajame Prūsijos herbe esančiais arklių atvaizdais, žmogaus figūrėlė iš Michelau/Kamenka – su Patrimpu, grojančiu fleita. Vis dėlto tenka pastebėti, kad radinius pateikus atsietus nuo konteksto, šioms prielaidoms trūko argumentavimo, o surinktos medžiagos potencialas nebuvo iki galo išnaudotas.

Pranešimų formato konferencijos dalį baigė pagrindinis jos organizatorius R. Širouchov (Rusija). Tiesa, jis nepretendavo į detalią mokslinę analizę, bet daugiau supažindino svečius su pagrindinėmis Rytprusių šventviečių kategorijomis (šventvietės funkciją atliekantys piliakalniai, laidojimo vietos, natūralūs ir žmogaus apdirbti akmenys, kalvos, pelkės, medžiai, vandens telkiniai, įvairios su tam tikrais įvykiais ar asmenimis susijusios, išskirtinius pavadinimus turinčios vietos ir kt.). Šis pranešimas buvo tarsi savotiškas konferencijos dalyvių parengimas rytdienos ekskursijai.

Dar dvi konferencijos dalyvės į ją atsivežė plakatus, su kuriais visi galėjo susipažinti. Likus laiko ir klausytojų entuziazmo pratęsti paskutinįją sesiją, buvo paprašyta plakatus pristatyti pranešimo forma. E. Tianina (Rusija) konferencijos dalyvius supažindino su kaip visada įdomia Novgorodo ir Novgorodo žemės medžiaga. Remdamasi dviejų mitologinių akmenų – „Mėlynojo akmens“, esančio Ilmenio ežero pakrantėje netoli Novgorodo, ir kito, vadinamo „Lokės“ vardu, pavyzdžiais, ji aptarė sudėtingą šventuosius akmenis gaubiantį folklorą. Šie objektai iliustruoja persipinančius mitologinius chtoninės dievybės – vandenu, miškų ir visos gamtos valdovo Veles vaizdinius. Stiprioji studijos pusė buvo išsami archeologinės medžiagos ir folkloro analizė bei šių šaltinių sugretinimas. Neolitą siekiantys ir su regiono autochtonais finougrais siejami vaizdiniai slavų pasaulėžiūroje įgavo naujų formų. Akmens kultą Novgorode atspindi miestiečių sodybose aptinkami įvairūs akmeniniai artefaktai: titnaginiai antgaliai, akmeniniai kirviai ir kiti dirbiniai, belemnitai

(„velnio pirštai“). Taigi pranešime išryškėjo įdomus akmens kaip materijos sakralumo motyvas, nors autorė šios temos nesistengė išgryninti ir vystyti.

Antrąjį plakatą ir kartu paskutinįjį pranešimą pristatė A. Gołębiowska-Tobiasz (Lenkija). Jame į sakralinius kraštovaizdžius pažvelgta per dar kitą – paveldosaugos – prizmę. Pristatymą pradėjusi nuo bendros Lenkijos archeologinių rezervatų kūrimo, veikimo tvarkos, jų tipų apžvalgos, autorė perėjo prie rezervato, įkurto III–V a. Šveicarijos (Szwajcaria) pilkapyne jau ištyrinėto paminklo teritorijoje, kuri vis dėlto nepraranda savo kaip autentiško kraštovaizdžio vertės. Kitas pateiktas pavyzdys – nevyriausybių organizacijų įkurtas rezervatas Kikicki miške (Varmijos–Mozūrijos vaivadijoje) esančiame pilkapyne. Toks ne „iš viršaus“ kylantis rūpestis paminklais atskleidžia dar vieną sakralinės erdvės dėmenį, kuriam konferencijoje lyg ir trūko daugiau dėmesio, – atmintį ir dabarties žmonių santykį su paminklais. Šis motyvas keliskart nuskambėjo tiek pranešimuose, tiek diskusijoje, bet, deja, liko neišplėtotas. Paskutinysis pranešimas, ko gero, nubrėžė teminę liniją, kuri „šventviečių konferencijose“ ateityje dar galėtų rasti sau vietos.

Konferencijos, kuri truko pusantros dienos, darbotvarkė nebuvo įtempta ir tai leido jai netapti protą alinančiu pranešimų „maratonu“ (pranešėjus puikiai drausmino J. Urtāns atsivežtas varpelis). Po daugelio pasisakymų kilo netrumpos diskusijos, neretai nukrypdavusios tolokai nuo pagrindinių jų temų ir išgrynindavusios kitus dalyviams svarbius klausimus bei problemas. Iš pranešimų ir diskusijų galima sudaryti vaizdą, kad konferencijoje dominavo keli aktualiausi klausimai: šventvietės ir šventumo apibrėžimas, identifikavimas, aprėptis, sakralumo teritorinės ribos, santykis su kraštovaizdžiu ir kitais objektais (ypač gyvenvietėmis). Atrodo, nuo pat pradžių sutarta dėl vienos dar iš renginio pavadinimo kylančios premisos – šventvietė plačiaja prasme egzistuoja tik derinyje su aplinkiniu kraštovaizdžiu.

Temiškai koncentruota programa leido suburti konferencijoje aptartais klausimais tikrai besidominčius mokslininkus. Tai buvo renginio privalumas,

palyginti su daugeliu didelių konferencijų, kuriose klausytojams susiorientuoti ne visuomet būna lengva, nemažai temų būna jiems tolimos, ir galiausiai apsiribojama „gražių daiktų peržiūra“. Šįkart problematika išties nebuvo dirbtinė, bet vienijo visus konferencijos dalyvius, iš tikrųjų buvo visiems aktuali. Visa tai padėjo renginio metu susiformuoti darbingai atmosferai.

Po pagrindinės konferencijos dalies organizatoriai pakvietė svečius į ekskursiją, prie kurios prisidėjo ir būrelis vietos entuziastų. Jos metu aplankytas Kaliningrado senamiestis, Alk-Gebirge kapinynai ir šventvietė, Pobethen/Romanovo bažnyčia ir pilis ant ankstesnio piliakalnio, Lorenz/Sal'skoje bažnyčia, Germau/Ruskoje pilis, įspūdingas Kraam/Gračiovka piliakalnis, Batawa/Pionerskij mitologinis akmuo. Ekskursija leido bent akies krašteliu dirstelėti į turtingą ir paslaptinę krašto praeitį, kartu pamatyti apleistą ir nykstančią bei iš užmaršties

kylančią jo dabartį. Aplankyti objektai, regis, puikiai papildė tai, apie ką kalbėta konferencijos metu: sakralumas yra subtilus ir kartais nenuspėjamas žmogaus bei jo aplinkos ryšys – pamatyta ir suniokotų bei bet kokio dvasinio ryšio su žmonėmis netekusių bažnyčių, ir, pvz., nepaisant visiško krašto gyventojų pasikeitimo, tebelankomas sakralumo auros nepradęs mitologinis akmuo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Shirouhov, R., 2010. Tarptautinė mokslinė konferencija „Gamtos šventvietės arba šventvietės gamtoje: paieškos, atradimai ir klasifikacija“. *Lietuvos archeologija*, 35, 275–279.

Vaitkevičius, V., 2009. Tarptautinė konferencija „Baltijos regiono šventvietės archeologijos ir folkloro duomenimis“. *Lietuvos archeologija*, 34, 277–278.

Laurynas KURILA

18-OJI EUROPOS ARCHEOLOGŲ ASOCIACIJOS KONFERENCIJA HELSINKYJE

Europos archeologų asociacija (angl. *European Association of Archaeologists*, toliau EAA) 2012 m. vienijo daugiau kaip 1100 archeologų ir susijusių mokslų specialistų iš 41-os Europos ir kitų šalių. Ji įkurta 1994 m. pirmajame susirinkime, vykusiam Liublianoje, Slovėnijoje. EAA tikslai yra skatinti, remti archeologinių tyrimų vystymąsi ir archeologinės informacijos mainus, Europos kultūros paveldo tvarkymą ir pažinimą, archeologinio darbo etinius ir mokslinius standartus, profesionalių archeologų interesus, bendradarbiavimą su kitomis organizacijomis (<http://www.e-a-a.org>).

EAA konferencija rengiama kiekvienais metais vis kitame Europos mieste. 2012 m. rugpjūčio 29 – rugsėjo 1 d. Helsinkyje įvyko 18-oji EAA kon-

ferencija. Susirinkimą organizavo Helsinkio universitetas, Nacionalinė senovės valdyba (angl. *National Board of Antiquities*), Suomijos antikvarų draugija, padedant Suomijos archeologijos draugijai, Oulu ir Turku universitetams. Atrodo, kad prisidėjo dauguma svarbiausių Suomijos archeologijos institucijų, finansinę paramą teikė Švietimo ir kultūros ministerija, Suomijos kultūros fondas, Wenner-Gren fondas, Švedijos kultūros fondas Suomijoje, Oskar Öflund fondas, Suomijos mokslų ir literatūros draugija, didžiausias Šiaurės Europoje juvelyrikos gamintojas – „Kalevala Jewelry“. Kartu su EAA konferencija buvo organizuotas ir Viduramžių Europos tyrimų kongresas (angl. *Medieval Europe Research Congress, MERC*). Specialiai konferencijai organizuoti, vykdyti elektroninę dalyvių registraciją ir teikti jiems informaciją buvo sukurta interneto svetainė – <http://www.eaa2012.fi/index>. Atrodo, į Helsinkį